

Estampes de la vida i mort del vilafranquí Josep Torras i Bages

MANUEL BENACH i TORRENTS

Vilafranca del Penedès

EXORDI

Fóra agosarat i temerari que intentéssim, ara, de fer un treball pertocant al nostre bisbe Torras i Bages, que tantes vegades ha estat estudiat.

Les seves "Obres Completes" van acompanyades d'un proemi del vilafranquí Joan Bonet i Baltà que ha fet també el pròleg de l'última edició de la "Tradició Catalana" i que uns anys abans publicava, en una col·lecció vilafranquina, "Torras i Bages i el seu amic Jacint Verdaguer".

Pere Mas i Perera feia a Buenos Aires una conferència sobre la catalanitat de Torras i Bages.

Antoni Sabaté Mill publicava el 1946 un estudi sobre Torras i Bages i la Vilafranca vuitcentista.

Jaume Casanovas guanyava un premi per un treball sobre el bisbe.

Josep Balaguer i Ribas l'any 1945 feia una conferència al Casal de Vilafranca parlant de Torras i Bages.

La nostra primera edició catalana després del 1939 fou la de "l'Ombra del bisbe Torras", poema de Pere Ribot al costat del de Verdaguer amb motiu de la seva consagració episcopal i la de Costa i Llobera arran de la seva mort.

La compilació, també vilafranquina, de l'homenatge al bisbe Torras quan el centenari del seu naixement, valuós volum amb la signatura autògrafa de cinquanta-cinc bisbes espanyols.

Tot això, anotat de memòria sense ordre ni concert, i només d'activitats vilafranquines, sense comptar amb les altres publicacions, conferències i revistes, ens diu evidentment que és arriscat de voler fer un nou estudi sobre el nostre il·lustre coterrani.

No obstant, en un pla menor, corrent i senzill, voldríem col·locar el GRAN BISBE, com l'anomenava Antoni Rovira i Virgili l'any 1925: "tenir grans bisbes — deia — és una sort pels fidels i encara per tot el poble", dintre el marc de la que ell anomenava sempre la seva estimada vila, en la que a més del prestigi del seu nom va deixar-hi una mostra sensacional del seu immens amor a l'art i a Vilafranca.

Probablement no tots els vilafranquins s'han adonat que l'obra escultòrica d'en Llimona, de la cripta de Sant Fèlix, és una de les més excel·lents mostres de l'escultura catalana moderna.

Torras i Bages immers en els problemes vilafranquins —la

seva silenciosa aportació en casos de necessitats familiars, són freqüents —presideix la comissió pro monument a Milà i Fontanals, dedica la Tradició Catalana als tres il·lustres fills de la vila, redacta el text de la làpida rememorant la mort del rei Pere, fa donatius per l'arranjament de la plaça de l'Oli, cedeix la seva casa pairal per als atacats de còlera del 1911, dóna la mateixa casa per a una institució vilafranquina... i per tant potser val la pena d'anar recordant moments de la seva vida i posar un peu concís i abreujat sota d'unes fotografies com un nou tribut a la seva memòria i refrescar a la vegada la nostra, tan oblidadissa dintre el món atabalat i esvalotat d'avui.

Les Cabanyes del Penedès o millor dit Sant Valentí de les Cabanyes és un humil poblet a tres quilòmetres de Vilafranca i es pot dir que és un barri agrícola d'aquesta històrica vila, centre comercial i cultural de la Comarca de l'Alt Penedès.

Una de les més sobresortints edificacions locals és el Mas Gomà, edifici del segle XVIII, però amb vestigis de més antiguitat, voltat de vinyes i oliveres, que l'habita la família Torras, on el dia 12 de setembre de 1846, neix el nen Josep Torras i Bages, que havia d'ésser, amb el temps, il·lustre bisbe de Vic i un dels més significants prestígis, fins a obtenir el títol de Patriarca orientador de Catalunya.

Al poble encara es respira la memòria del seu insigne fill. L'església nova, és obra d'ell i a la plaça un bust del Bisbe, de l'escultor Gargallo, perpetua el seu record.

Prop del poble de les Cabanyes hi ha dempeus l'església de Sant Valentí, d'un pur i simple romànic que havia estat de la Comanda dels frares Hospitalers —1069— que després es van traslladar a Sant Joan de Vilafranca.

Aquest temple era fins a la construcció de la nova església —costejada pel bisbe Torras l'any 1912— la parròquia del poble on el dia 13 de setembre de 1846 fou batejat el fill de Francesc Torras i Francesca Bages, amb els noms de Josep Francesc i Feliu.

Sant Valentí esdevingué després recer d'estris vells i eines inservibles, de corral de bens i jóc per a les gallines, fins que el Regent de la Parròquia, Mn. Joan Tous, ungut d'un gran zel i una heroica constància no va parar fins a iniciar el rescat d'aquest magnífic monument, sobri i auster, però d'un valor incalculable per enriquir el patrimoni artístic de la Comarca i servir, alhora, la pica baptismal i el record del que havia d'ésser el mentor inoblidable de la nostra terra.

De les Cabanyes a Vilafranca i de Vilafranca a les Cabanyes hi ha mitja hora de camí que moltes vegades havia fet a peu el noi Josep Torras i Bages.

Dues fites inconfusibles saluden al vianant en entrar a Vilafranca.

Una, el pedró de Santa Magdalena —segle XV— que era a l'entrada del carrer dels Ferrers i que després d'haver passat pel jardí de l'Hospital i el pati del Museu ha tornat a un lloc proper al primitiu, i els imponents xíprers del cementiri vilafranquí uns dels més alts i bells del món segons ha escrit el fill adoptiu de la vila, Eugeni d'Ors.

Aquesta remembrança no va oblidar-la mai Josep Torras i Bages, per tal de constatar el seu amor a Vilafranca, car, deia "a Vilafranca, demés, tinc els ossos de tots els meus que sortiren d'aquest món".

Les Cabanyes, és cada dia que passa, més a prop de Vilafranca.

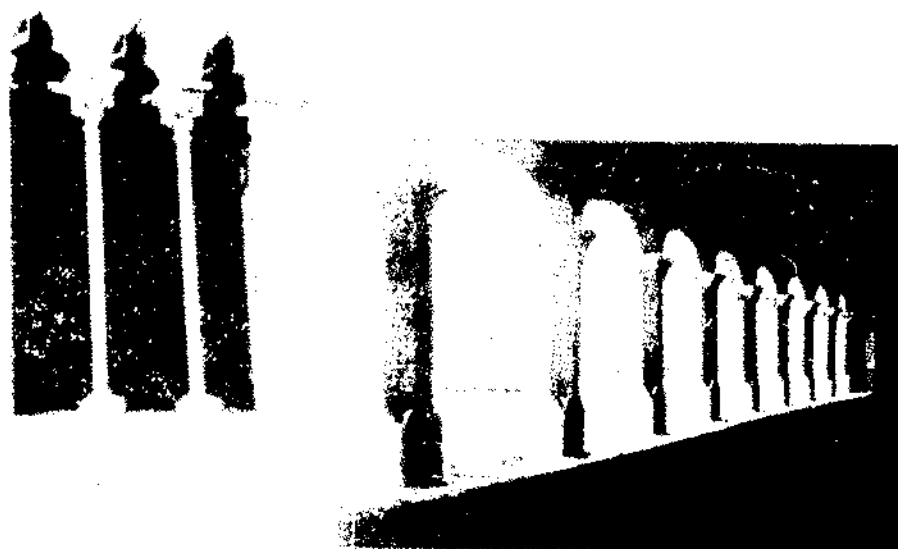

Davant els esdeveniments polítics del moment —som a l'any 1854— la família Torras deixà la casa pairal del llogaret de les Cabanyes i es traslladà a Vilafranca on acabava d'adquirir dels senyors Felixa i Lluís Diaz i Blanc la casa de la plaça de l'Oli, cantonada amb el carrer de Ferran, que des d'aleshores va prendre el nom de Cal Gomà i coneguda com a casa-bressol del bisbe Torras.

La casa és gran i ben situada. A dins no hi manquen sales espaioses. Els primers records que conserva el doctor Torras són d'aquesta casa, a vegades plena de familiars i amics i altres d'una buidor esgarrifosa i on tots els anys hi passava una llarga temporada d'estiu i de tardor per tal de refer les energies.

Després, en morir el doctor Torras, l'edifici passà a profit de Vilafranca, en compliment d'un fervent desig del qui en tot moment se sentia lligat a aquesta vila penedesenca tan generosa en els fruits de la terra.

La Diputació va instal·lar-hi la biblioteca popular i a la seva entrada una làpida recorda el centenari a Balmes.

Cal Gomà —edifici d'una austeritat i d'una solera inconfusible— té a la part alta de la façana una espaiosa galeria que accentua la seva fisonomia que traspua tota ella de rica casa de l'antigor.

És clar que hom pensa que a la cara de l'edifici en lloc dels balcons d'avui s'hi troben a faltar uns bells finestrals gòtics que a ben segur devien figurar-hi.

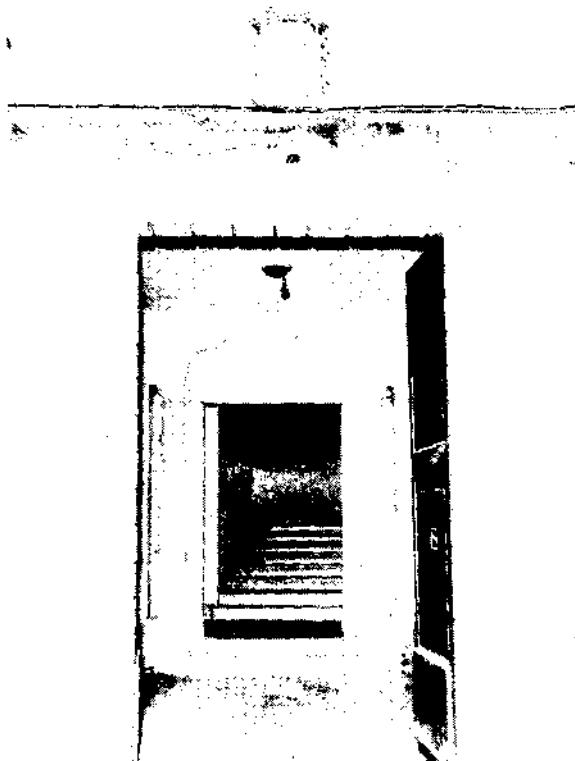
Sigui com sigui el cert és que quan la casa es va dedicar a biblioteca popular de la diputació de Barcelona es va descobrir la filigrana d'un magnífic finestral al cantó del carrer de Ferran.

No és això una promesa que a la part davantera n'hi havia d'altres?

Es diu també que els balcons actuals van ser-hi posats arran d'un esdeveniment familiar i fins sembla que hi ha algú que en recorda vestigis.

Si així fos, Cal Gomà de la plaça de l'Oli tindria encara una més agradable fesomia.

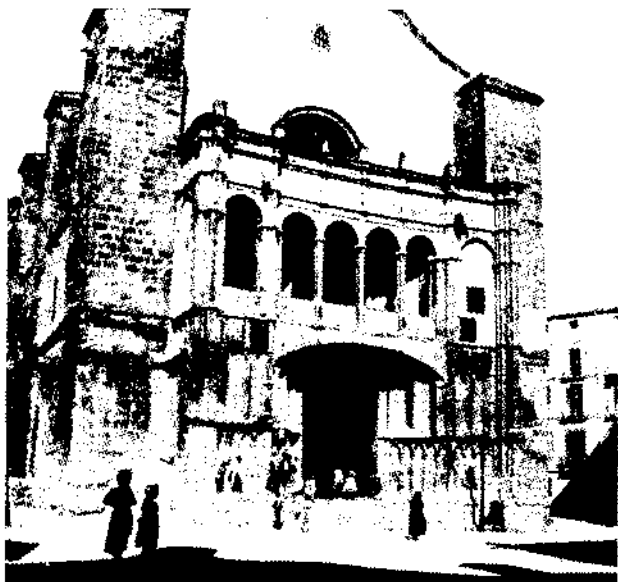
De la mateixa manera que ara la mainada, alegre com un vol d'ocells, entra i surt de les escoles graduades Estalella Graells del carrer de la Font, al seu temps —1856— el nen Josep Torras anava a l'escola del Sr. Tarrida justament al lloc on hi havia els Jutjats.

Josep Tarrida tenia un col·legi particular a Vilafranca des de l'any 1839 i més tard va succeir l'escola pública regentada per Ramon Coll.

El senyor Tarrida, molt entès en matemàtiques va, donar un ferm impuls a la instrucció primària de la vila.

Els exàmens que ell organitzava tenien categoria de gran solemnitat. Se celebraven a la Trinitat, a les Dolors i a vegades al Teatre. Repartia un programa imprès on demés de figurar-hi els punts dels exercicis, hi publicava la llista dels alumnes.

Fa goig de llegir un programa d'aquell temps on hi figuren una llista de noms de nois —entre ells Josep Torras i Bages— que després van conquerir llocs preeminents en les arts, ciències i les lletres del país.

Així era la façana de l'església de Santa Maria, fins l'any 1905, quan Josep Torras i Bages, estudiant primer i capellà després, anava els estius a la seva vila.

Matinejava molt per tal de celebrar la seva missa a vegades a la capella del Sagrament i altres a la de Sant Josep. Quan trobava la cripta oberta, hi baixava sempre, per la gran devoció que sentia pel patró Sant Fèlix.

Alguna vegada, també celebrava a Sant Francesc i el tercer diumenge de setembre a la capella de les Dolors, tan plena de records per a ell.

El senyor Francesc, el seu pare, vigilava des de casa seva el moment que el sacerdot sortia del temple i el veia venir pel mig de la plaça, i deia, indefectiblement:

"Poseu la xocolata a taula, que en Pepet arriba"

El benestar que sentia Torras i Bages, en la seva casa de Vilafranca, traspua del seu inèdit epistolari.

El jove vilafranquí Torras i Bages l'any 1857 començà el batxillerat a l'Institut de Barcelona i estudià el primer curs de llatí a Vilafranca en la preceptoria del religiós exclaustrat i beneficiat de Santa Maria, Pere Morros i alhora estudià música a l'acadèmia del mestre Fèlix Torner, que la tenia al carrer dels Ferrers i que segons es deia, era un pou de ciència musical.

Acabat el batxillerat va a la Universitat; als dinou anys acaba els cursos de filosofia i lletres i emprèn la carrera de lleis i es va doctorar en dret als vin-i-tres anys. Però, diu un dels seus biògrafs... sota la toga, més que el corrent vestit seglar, hi escau la sotana.

Mentre els nous advocats, companys seus, celebren l'èxit dels doctorats, i brinden per la prosperitat de la nova vida de responsabilitat que comença, l'advocat Torras i Bages està ja matriculat al Seminari de Barcelona, per tal d'emprendre la ruta que té assenyalada.

A la Capella de les Dolors de la plaça de Jaume I el diumenge dia 31 de desembre de 1877 celebrà el doctor Torras la seva primera missa.

El doctor Collell diu: li feren companyia, en aquella diada, a més dels seus parents, els seus coterranis, els catedràtics de la Universitat de Barcelona, Manuel Milà i Fontanals i Xavier Llorens i Barba, el doctor Josep Morgades, penitencier de Barcelona i el doctor Antoni Estalella, també vilafranquins, i el doctor Ricard Cortès, tres homes que després portaren mitra. Els quatre primers figuren a la galeria de vilafranquins il·lustres, junt amb el doctor Torras.

L'església de les Dolors, de la vila, en aquell moment solemne, íntim —feia pocs dies que s'havia mort l'avi del doctor Torras— aixoplugava unes grans figures de la història del nostre país, nascudes a Vilafranca.

La modèstia d'aquest acte senzill i recollit es trasllueix d'una nota de despeses que s'ha trobat dintre un llibre del missa-cantant i que en total —entre cera, fuster, cadires, escolans i organista— arriben a cent rals.

A la plaça de Jaume I de Vilafranca s'acabà, podríem dir, la primera joventut del doctor Torras i s'obria davant els seus ulls un món nou que l'havia de transformar en la màxima figura eclesiàstica de la Catalunya moderna.

"Des de la nostra infància a Vilafranca aprenguérem a venerar a tres homes que aleshores tenien el respecte de tothom, i que exercien una eficacíssima influència a Catalunya, en tot el que es refereix a les més altes aspiracions humanes, en la filosofia, l'art i en la literatura: el dos germans Milà i Fontanals i en Xavier Llorens i Barba... en la nostra formació en el que es refereix a les disciplines humanes dos d'ells, Manuel Milà i Fontanals i Xavier Llorens, foren els nostres mestres vertaders, més encara en la vida íntima que no pas en la càtedra universitària" havia escrit en certa ocasió el bisbe de Vic, Torras i Bages, en una publicació vilafranquina.

Només cal llegir els seus treballs arran de la mort d'aquells il·lustres vilafranquins, la fama dels quals va estendre's per tot el país, per adonar-nos de l'estima i veneració amb què el bisbe els tenia i els havia tingut sempre.

Al lloc mateix on avui s'aixeca el grup escolar Estalella Graells, abans del 1936 hi havia el convent de monges carmelites de clausura que l'any 1640 fundà Donya Isabel Aiguaviva en la seva casa-palau, que va ésser prou per a bastir-hi el convent, la casa del capellà i l'hort.

El doctor Torras en les seves estades a Vilafranca anava a donar exercicis espirituals a les claustrades.

Per això diu en una carta al seu cosí Pere Bolet: "Ara estic donant exercicis al convent de les monges carmelites d'aquesta vila, a la qual comunitat tinc afició des de quan era xic, que em donaven coquetes i melmelades i ara jo els hi pago amb meditacions i plàtiques"

Del desaparegut edifici eren interessants una fornícula buida, el portal i la galeria superior.

Aquest convent havia estat l'aixopluc del notable museu de mossèn Anton, el record del qual fa tornar aigua a la boca als entusiastes de les coses antigues.

Aquesta estampa de la Vilafranca vella està plena d'evocacions i d'enyorances.

Avui es fa difícil imaginar la plaça de Jaume I amb el teló de fons de la clàssica façana de Cal Gomà, tal com ens la presenta aquesta postal del segle passat.

Així la veia Josep Torras i Bages quan anava a la vila per evocar els seus temps d'infantesa, car moltes vegades, escriu..." de Vilafranca són els primers records que conservo".

Sempre és bo de contemplar passades visions urbanes que avui gairebé no són en la memòria de ningú.

Evoquem-ho tan sols per situar el nostre Torras i Bages en aquella Vilafranca dels seus amors, aquella Vilafranca que li parlà fins els darrers moments, "quan ja tota cosa terrenal s'esfuma".

Ni faroles, ni arbres, ni monument. La plaça amb un edifici apuntalat està demanant una renovació que no arribà totalment fins al cap de setanta anys.

Torras i Jaume Collell, poeta i periodista de Vic, fundador del setmanari "La Veu de Montserrat", són amics des del primer dia que es conegueren.

L'espistolari de Torras a Collell, amorosament aplegat per aquest en el llibre *Dulcis Amicitia* i que fóra doblement interessant si es pogués completar amb les lletres de Collell a Torras, és un model d'amistat cordial i sincera... "Quan podrem tenir aquelles xerrades, si més te plau, tan suí generis i que sols es poden tenir amb poquíssims amics que comprenen l'exquisit aroma de la franquesa?".

I entre ells s'intercanviaven sistells de patates de la plana de Vic amb raïms del Penedès i junts anaven també a contemplar, al costat de Gaudí, les extraordinàries obres del temple barceloní de la Sagrada Família.

La flor exquisita de l'amistat és per Torras i Collell quelcom immarcescible. Déu faci --lí diu-- que tots els nostres sentiments siguin tan purs com aquest de l'amistat, que nascuda gairebé en la infància, no va estroncar-se mai.

Entre els socis del Cercle de Sant Lluç, del que era consiliari el doctor Torras, alguns d'ells estan en més constant contacte amb el Conciliari. Arriben a fer —som el 1893— tertúlies setmanals; Antoni Gaudí, Miquel Utrillo, Josep i Joan Llimona, Dionís Baixeres, Josep Maria Sert...

En Gaudí, principalment, s'havia encantat més d'una vegada escoltant a Torras i Bages dialogant amb Maragall, sobre el valor estètic del dogma.

No obstant això, deia en una carta del 1897: "De vegades tinc por d'escandalitzar, que havent passat la juventut entre monges, hospitals etc. ara em trobi entre artistes i obres d'art. Però en fi, els capellans, havem de fer tots els papers de l'auca i en certa manera, Sant Pau ja ens diu que ell feia el mateix".

La col·lecció d'originals del dibuixant Opisco, que Joan Bonet va donar al Museu de Vilafranca, són una magnífica mostra d'aquesta relació d'amistat entre Torras i Gaudí.

La vida del bisbe espiritual de Catalunya és plena de Montserrat.

Torras i Bages a l'hora solemne i sublim de la seva consagració episcopal no dubta en triar el Santuari de Nostra Dona de Montserrat, que agermana les seves dues grans amors, la fe i la pàtria.

El dia 8 d'octubre de 1899 Montserrat es vesteix de gran gala. L'esdeveniment és extraordinari, Torras és el primer prelat que rep la seva unció episcopal a les plantes de la Moreneta.

N'hi hauria prou amb la seva Visita Espiritual, —el text de la qual Montserrat guarda amorosament junt amb altres objectes del nou bisbe— per proclamar ben alt que Montserrat i el doctor Torras i Bages no poden deslligar-se mai.

Montserrat s'ha vestit de festa. El claustre i la plaça estan profusament engalanats.

El vilafranquí doctor Morgades el consagrà i fan de testimoni els alcaldes de Barcelona, Vilafranca i de Vic.

Torras i Bages era gran amic del pintor Joan Llimona. Junts havien viscut l'ambient d'estètica del Cercle de Sant Lluç i just era que a l'hora de pintar la volta del cambrí de la Mare de Déu de Montserrat hi figurés el seu gran amic el bisbe Torras al costat del Pare Claret.

Quan els vilafranquins pugem a Montserrat val la pena de girar els ulls enlaire per tal de contemplar la figura de l'insigne bisbe, que des del seu lloc d'honor beneeix el seu poble estimat.

A Montserrat, com hem vist, el record de Torras i Bages es fa viu i palpable a cada moment. El monestir guarda preuats objectes d'ell —el barret, els guants, la vaixel·la— i a la nova façana hi ha la frase lapidària esculpida en la pedra que sintetitza el seu gran amor a Catalunya. A més, el seu escut figura a l'atri de la Basílica entre els de grans personatges de la nostra història.

Torras i Bages, bisbe de les terres que varen donar vida a Jacint Verdaguer, després de la mort d'aquest —10 de juny de 1902— va encoratjar els homenatges al poeta. Assisteix als actes que se celebren a Vic; presideix els funerals a Folgueroles, el seu poble nadiu; ajuda els joves seminaristes que posen una làpida a l'ermita de Sant Jordi, on el poeta el 1870 va celebrar la seva primera missa; i assisteix a la inauguració del monument a Verdaguer, a Folgueroles, el 8 de maig de 1908.

Presideix l'acte de la col·locació de la primera pedra del monument a mossèn Cinto a Barcelona —29 de maig de 1914— i en les seves alocucions haurà de dir: "No convé oblidar el gran poeta Verdaguer. Enllaçats en ell hi ha els dos sentiments de religió i pàtria avui escarnits per certes tendències."

"La poesia verdagueriana eleva els cors..." i al marge de la seva partida de naixement, el 26 d'octubre de 1904, va posar-hi "príncep dels poetes catalans".

El bisbat de Vic abraça pobles de totes les quatre províncies catalanes.

Les comarques conegudes pel Ripollès, la plana de Vic, Cabreres, les Guilleries, el Montseny, el Congost, el Lluçanès, el Moianès, el pla de Bages, la Segarra Alta i Baixa i la Conca d'Odena.

Figurem-nos, doncs, el bisbe recorrent —no pas amb cotxe com ara— dalt d'una mula les parròquies d'aquestes comarques. Passen de 860 els temples, capelles públiques i santuaris disseminats pel territori episcopal.

El seu ministeri és ple de molèsties i contratemps, que ell, però, el converteix en font abundant de salut espiritual per a ell i la seva feligresia. Mai no es queixa del fred, ni de la neu, ni dels mals camins.

Té paisatges en la regió més alterosa del Ripollès que participen de les neus del Pirineu i les altures d'Ogassa i Surroca, tenen fama d'ésser les més properes al cel.

Durant el seu pontificat va practicar sencera la visita pastoral a totes ells, almenys tres vegades.

El doctor Corbella que l'acompanyava, va fer-ne sortir, d'aquestes visites, les notes inèdites per a una Guia del bisbat de Vic.

Després de la visita, a les parròquies més pobres, els donava una almoïna.

L'any 1913 es va celebrar a Ripoll una gran festa en commemoració del XVI aniversari del fet de la llibertat del llinatge humà per mitjà de la Creu, iniciat per l'emperador Constantí.

El bisbe Torras va tenir-hi una especial predilecció.

Amb motiu d'aquella festa constantiniana va llançar una allocució abrindada parlant del sentit cristià i patriòtic d'aquell homenatge.

"Bisbe d'aquesta Diocesi —diu— successor encara que indigne d'aquell Godmar, gran cooperador de Wifred en l'obra cristiana i patriòtica de la creació de la nova Catalunya, no podia falta la nostra cooperació, la nostra protecció, la nostra benedicció..."

L'acte solemne en el claustre romànic del Monestir de Ripoll va ésser d'una qualitat insuperable i el discurs del bisbe una pàgina d'antologia.

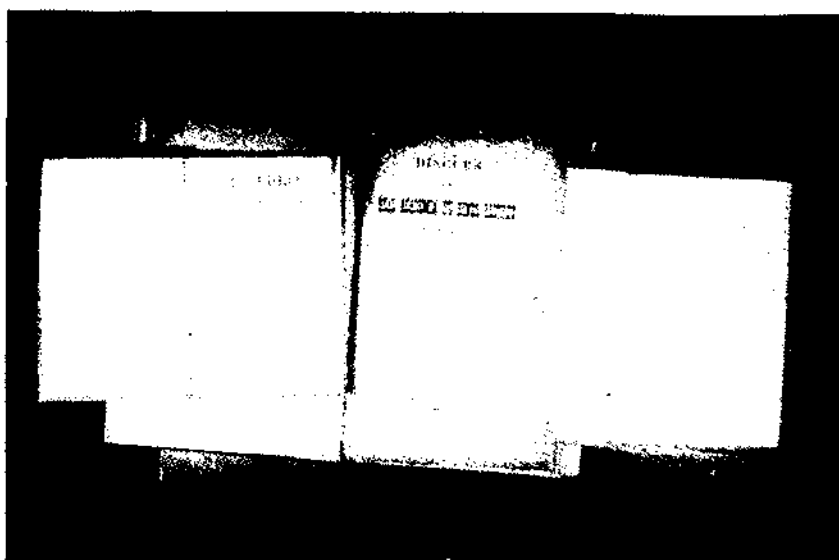
Del 5 al 10 de juliol de 1915 se celebra a Montserrat el Congrés Litúrgic.

Al pontifical del dia 7 el bisbe Torras i Bages hi llegeix l'homília del dia en honor dels sants Ciril i Metodi que s'ha fet famosa i que és estampada sota el títol de dignitat i popularitat de la Litúrgia Catòlica.

Aquesta oració del bisbe de Vic, és sens dubte un dels treballs més reeixits del Congrés.

Abans havia adreçat una circular a la clerecia diocesana anunciant la importància d'aquell acte montserratí i l'abat de popularització i difusió de la litúrgia.

En aquell acte el van acompanyar el Cardenal Vidal i Barraquer, bisbe de Solsona, l'arquebisbe de Tarragona doctor A. López Pelaez, el Cardenal de Burgos doctor Joan Benlloch, aleshores bisbe de la Seu, el bisbe de Barcelona doctor Reig, el de Lleida doctor Miralles i el Pare Antoni Marcet, Abat de Montserrat.

Parlant del doctor Torras no es pot passar per alt, de cap manera, la seva gran obra, admirada i combatuda alhora, "La Tradició Catalana".

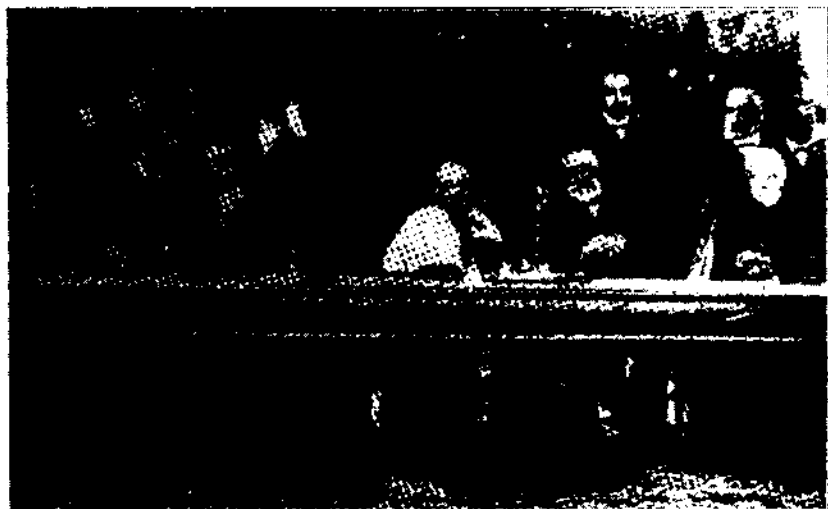
Per nosaltres no ens toca només de fer nostra l'afirmació del doctor Joan Bonat: "Però el seu intent fonamental d'acostar un moviment popular del regionalisme cap a la força creadora del Cristianisme, ha de merèixer a tots els homes de bona voluntat i a totes les generacions el més pregon respecte".

La resta deixem-la a la discussió dels altres.

I per sobre de tot, nosaltres, els vilafranquins, hem de fer ressaltar, en parlar d'aquell estudi del valor ètic i racional de regionalisme català, ço que el seu autor —1892— posa a la primera plana "A la memòria dels tres insignes fills de Vilafranca del Penedès, els dos germans Milà i Fontanals i en Xavier Llorens i Barba, dedica aquesta obra en ses doctes lliçons inspirada son deixeble i coterrani."

Ja en tenim ben bé prou.

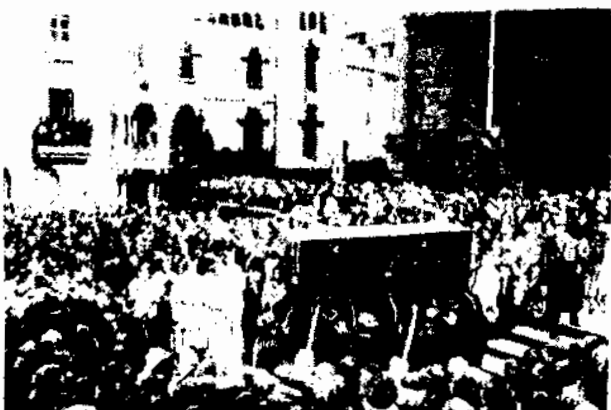

Torras i Bages, bisbe de Vic, assisteix a Vilafranca l'hora en què la vila es disposa a perpetuar la memòria de Milà i Fontanals aixecant a la cruïlla de les seves dues rambles el monument coronat pel triomf de la bellesa.

Per això diu el prelat, "judiquem que el monument que en la vila de Vilafranca del Penedès s'ha erigit a la memòria de Manuel Milà i Fontanals és un monument educatiu, d'exemplaritat pública pels nostres convilatans, tot esperant que serà un incitativu a l'estudi de les seves obres i a la imitació de la seva vida".

No hem d'oblidar que l'inici de l'educació artística del doctor Torras són les llargues converses que ja en els anys de joventut ha pogut tenir amb els seus convilatans, els germans Milà, esperits dotats d'un sentit artístic refinat i exquisit.

El setmanari vilafranquí Acció, insereix l'article torrasianà "L'eterna bellesa d'en Milà i Fontanals" que és una meravella.

El 7 de febrer de 1916 les campanes de la seva estimada catedral, varen abocar llargament, inconsolablement, sobre la silenciosa ciutat de Vic, amples i pregones llàgrimes de bronze.

El bisbe en el seu llit d'agonia havia escrit sobre la seva pròpia carn la ciència del patir "... aprofitem també l'ocasió per a despedir-nos de tots vosaltres, demanant-vos les vostres oracions per aquestes hores crítiques i enviant-vos l'última i més afectuosa benedicció".

Les representacions de tot Catalunya varen acompanyar el cadàver del prelat el seu darrer terrenal estatge.

El batlle i el degà del Penedès, representant tota la vila, hi eren en lloc destacat.

Torras i Bages era un enamorat de les festes populars que celebra Vilafranca a honor i glòria del seu patró Sant Fèlix màrtir.

A l'hora de restaurar la cripta del temple basilical de Santa Maria, el bisbe va sentir un espontani impuls per tal de contribuir-hi.

Confia al seu amic Josep Llimona aquells treballs, el qual basteix al centre de la cripta un nou altar de marbre, com a peanya del sant màrtir i al fons hi col·loca un grup escultòric de gran volada artística, que representa el sepeli de Jesús.

Tot l'any 1915 s'hi va treballar.

"Desitjo que la cripta quedi llesta aviat" escriu a Llimona.

Malgrat tot el doctor Torras no pot assistir a la seva inauguració.

La cripta de Sant Fèlix és el seu darrer amor vilafranquí i el grup escultòric de Llimona una de les millors obres d'art modern que té la Vila.

El dia 16 de juliol del 1916 sota la presidència dels bisbes de Barcelona i Girona, de les autoritats locals i de totes les representacions vilafranquines, es va col·locar el retrat del bisbe a la galeria de vilafranquins il·lustres. Va ésser una diada torrasiana ja que es va inaugurar, també, la cripta de Sant Fèlix, una de les darreres preocupacions del doctor Torras.

A la solemne sessió necrològica el doctor Lluís Carreras va llegir el seu discurs "El bisbe de Vic". Home —va dir— tallat de la mateixa pedrera vilafranquina, de la qual ha heretat la constitució natural del seu caràcter. Consagrava tota cosa amb el foc roent de la caritat. La seva obra és com una immensa visita pastoral a totes les encontrades de l'esperit i a la vida humana a fi de regir-les, transformar-les i adreçar-les per l'Evangeli de la Pau..."

L'estudi psicològic del bisbe homenatjat, fet pel doctor Carreras, és una peça oratòria de primera qualitat.

L'urbanisme, aquest cavall de batalla de tots els pobles, ha tocat l'antiga plaça de l'Oli, encapçalada per la casa pairal del Bisbe Torras, destinada avui a biblioteca popular.

Torras i Bages, amb aquella manera tan franca i oberta de dir les coses, va intervenir directament en la qüestió que van plantejar-li, de canviar el nom de la plaça, pel seu nom, en esdevenir bisbe de Vic.

De cap manera va consentir-hi. Els noms dels carrers formen part de la història dels pobles i convé guardar la tradició amb amorós respecte, va dir més o menys, als qui varen parlar-li'n.

La plaça de l'Oli avui és un record perpetu i etern a la memòria de l'illustre vilafranquí, sense necessitat d'haver-li canviat el seu nom tradicional.

Les seves paraules deurién tenir efecte fins després de la mort, quan malgrat haver acordat l'Ajuntament posar el seu nom a la plaça, no va portar-se a compliment.

Dintre el plàcid capvespre del dia nou d'agost de mil nou-cents seixanta-nou, a l'encreuament de les dues places renovellades, davant de Cal Gomà, va tenir lloc, en la intimitat més absoluta, la dedicació d'un pedra monumental de la muntanya de Montserrat, on es llegeix en lletres daurades: "Al bisbe Torras i Bages, 12-IX-1846-7-II-1916".

El batlle de la vila en descobrir el monument va dir, entre altres coses: "Amb la mateixa senzillesa que el bisbe Torras i Bages estaria avui aquí, prenent la fresca a la seva casa pairal, nosaltres inaugurarem a la memòria d'ell aquesta pedra que ens recordarà per a sempre la seva presència a Vilafranca".

Per obra i gràcia d'aquest acte memorable el bisbe té a Vilafranca una altra monjoia per a perpetuar el seu nom a les futures generacions.

